

Trumpetisti Esko Savioja kohtaa oopperatalon eleganssin.

Vakavaa leikkiä

Rajamäellä asuvat kuvataiteilija Laura Pohjonen ja kuvanveistäjä Juha Menna. He leikkivät taiteella ja taide leikkii heillä.

Omenapuiden katveessa, mäen rinneellä seisoo keuhkainen puutalo. Taloa asuttaa taiteilijapariskunta Laura Pohjonen ja Juha Menna. Kuvanveistäjän ja taidegraafikon työt tehdään kuitenkin muualla: vanhassa navetassa ja työhuoneessa, joka tosin juuri on menossa alta.

Vaikka työnäkönsä jälkiä ei näy, tietää, että on tullut taiteilijoiden kotiin: pihalla oleva huvimaja kätkee sisäänsä naamioita, pieniä veistoksia, kipsisen enkelin – taiteilijoiden käten jälkiä.

Menna ja Pohjonen ovat asuneet ja työskennelleet Rajamäellä XXX vuotta. Pohjonen on opiskellut Kuvataideakatemiassa ja valmistunut Taideteollisesta korke-

koulusta, Mennan kasvatuslaitos oli Kuvataideakatemia. He ovat taiteen ammattilaisia.

Onko taide heille työtä vai leikkiä? "On se rankkaa, fyysistä, vaarallistakin työtä", sanoo jäntevän oloinen Menna. Hän on tehnyt niin suuria puuveistoksia kuin aikaa vieviä pronssipatsaitakin.

"Mutta taide on myös prosessin ja kasvamisen paikka tai tila", Menna jatkaa.

"Se on tavallaan sellainen oma terapiakoppikin. Siellä saa tehdä mitä vaan, saa kyseenalaistaa ja moukaroida arkojakin aiheita."

Siinä lienee suurin ero taiteilijan ja muiden välillä: vapaus käyttää työtään myös itsensä kehittä-

miseen, omin ehdoin. Toisenkin eron Menna löytää: "Mun ei ole pakko mennä töihin, paitsi kun rahat loppuu."

Vapauden rinnalla Menna taapalee puheessaan myös jotain, mitä voisi kutsua taiteilijan vastuuksi tai tehtäväksi.

"Kyllä taiteilijan pitää olla lojaali hyvyydelle. Jokaisella taiteilijalla pitäisi olla vastuu omasta ympäristöstään – siitä, mitä sinne tekee. Jos provosoit tai ärsytät, niin sen täytyy olla kuitenkin hyvin perusteltua. Pitäisi olla sillä tavalla lujat pyrkimykset."

Mennan puheessa taide jo elämä ovat yhtä. Kuulostaa siltä, ettei taiteen ulkopuolelle noin vain hypätäkään.

"Mitä taide edustaa mulle?" Menna kysyy itseltään. "Aika pal-

jon. Siihen sekoittuu se, miten ajattelen. Sillä tavalla se on uskonnollista, poliittista ja läheistä. Hyvin sellaista intiimiäkin."

Lujat pyrkimykset, ajattelun ja taiteen sekoittuminen muuttuvat helposti perfektionismiksi.

"Olen loputon nyyläjä. Mulla oli kolme näyttelyä, joihin vein aina samat veistokset, joita olin aina tehnyt vähän eteenpäin. Ja edelleen on sellainen olo, että ne ovat vähän kesken. Varmaan vielä palaan joihinkin."

Tässä kohdassa pariskunnan tavat ja suhtautuminen taiteen tekemiseen eroavat.

Pohjonen ei tunnustaudu nyyläjäksi: "En ajattele kauhean pal-

Miksi asua Rajamäellä? "Jotenkin jämhädettiin", Laura Pohjonen sanoo.

"Oli meillä pitkään jonkinlainen Helsinki-kufina, mutta nyt kun asuttu näin kauan täällä, niin tosi kiva on käydä Hesassa, mutta tosi kiva olla myös täällä", Menna selittää.

jon vanhoja töitani. Kun ne on tehty, niin on tehty, ja sen jälkeen siirrytään uuteen."

Pohjonen antaa menneen olla: "Jos joku on tehty, ja näen, että ei se nyt ole ihan täydellinen, että voisi sitä parantaa, niin ajattelen, että antaa olla, teen uuden mieluummin."

Toisaalta etenkin Mennalle taide on myös käsityöläisyyttä, taitoa jättää kädenjälkensä muiden katsottavaksi. Toisinaan tärkeintä on antaa oma osaamisensa tilaajan palvelukseen.

"Varsinkin tilaustöissä, mulla ei ole mitään halua tehdä vastoin kuin tilaaja pyytää. Vaan päinvastoin: silloin haluan ehdottomasti tehdä niin kuin tilaaja haluaa. Silloin näen asemiani sellaisena käsityöpalvelijana."

Ihmiset haluavat valokuvien si-

jaan jonkun piirtävän tai maalavan heidän muotokuvansa: "Se on jotenkin kiinnostavaa ja inhimillisempää. He haluavat, että siihen tarttuu jonkun käsiala matkalla."

Tulevat pyrkimykset taiteilijana ja elämänsäkin ovat Mennalla auki. Kuvanveisto vie vain puolet miehen ajasta – toisen puolen vie soittaminen. Siinä sivussa ollaan nousemassa teatterin lavalle ja opetettu Nurmijärven Kuvataidekoulussa. Eikä sekään ole ihan selvää, millaisena Menna haluaa kuvanveistoaan jatkaa.

"Olen ajatellut, että haluaisin olla paljon iloisempi veistäjä, haluaisin olla ulospäin suuntautunut ja värikäs ja poliittinenkin", veistäjä sanoo.

"Mutta mä en pysty! Sieltä tulee aina kuitenkin mustaa ja harmaata. Koneet lähtevät käyntiin vasta, kun on tarpeeksi kirpeitä kiukkuja. Niin kuin Hector sanoi: Lauluja syntyy, kun vituttaa", Menna sanoo.

"Yritin tehdä yhden näyttelyn, niin, että teen oikein lempeää ja kivaa. Se päättyi siihen, että ei oikein syntynyt mitään, kunnes alkoi ahdistaa niin paljon se, kun ei

**"Voisko-
han sen
vielä lyö-
dä pala-
siksi?"**

syntynyt mitään, niin sitten sen kiukun kautta alkoi syntyä jotain."

"Mollista, mollista lähtee biisit, ei voi mitään", Menna kiteyttää.

Yksi asia tuo kuitenkin veistäjälle takuvarman hyvän olon: juokseminen. Kouluaikojen "heikko rimpula" alkoi aikuisena juosta, ensin maratonia, sitten keskipitkää matkaa, lopulta ikämiesten MM-kisoissa. Juokseminen on niin konstailematonta verrattuna taiteeseen, sanoo Menna. Siitä tulee hyvä olo.

"Uskon endorfiiniin, isään kaikki valtiaaseen", Menna sanoo.

Siirrymme terassilta sisälle olohuoneeseen. Sitä koristavat pariskunnan työt ja lattialla rivissä seisovat Gormit-hirviöt – pojan kesken olevat leikit. Vanhassa nojatuolisissa istuva Pohjonen yrittää vastata kysymyksiin. Siinä, missä Menna vastaa vuolaasti, Pohjonen pohtii pidempään.

"Teoksista puhuminen, niiden selittäminen on aina vähän problemaattista. Haluan ainakin antaa avoimen tulkintamahdollisuuden. En halua ihan lukkoon lyödä, mikä tarkoittaa, mitä", Pohjonen sanoo.

Pohjonen on pääosin taidegraafikko, mutta viime vuosina tauluihin on ilmestynyt myös pieniä esineitä. Kaksiulotteiset painetut pinnat ovat rikkoutuneet: väripintoihin on sekoittunut lankoja, ompeleita, karkkipastillejakin. Se ei ole ollut mitenkään suunniteltua.

"Olen aina vähän niin kuin töissä siinä mielessä, että katsele aina ympärilläni, kirppareilla ja muualla. Bongailen, että hei toihan olisi kiva materiaali, ja voisikohan sitä käyttää jotenkin. Keräilen kaikennäköistä, en ole ihan varma, onko niillä mitään käyttöä. Mutta ehkä siitä on lähtenyt kolmiulotteisten juttujen liittäminen."

Näin syntyi myös Klaukkalan kirkon seinällä ryoikkava vaikuttava teos. Enkeli taivaan on virsikirjan sivuista rakennettu enkeli.

"Työ lähti siitä, että keräsin kirpputoreilta vanhoja virsikirjoja, ja Juha aina tuhahteli, että mitä sä noillakin teet. Sanoin, että älä nyt, kyllä niistä jotain vielä tulee. Sitten keksin tämän ajatuksen tästä Enkelin taivaan työstä."

Vaikka töissä ollaankin aina, "parhaimmillaan taiteen tekeminen on tietynlaista leikkimistä", Pohjonen sanoo.

"Sellaisesta uteliaisuudesta ja kokeilunhalusta se lähtee."

Toisaalta taide on myös työtä. Taidegraafikolla ero leikin ja työn välillä näkyy myös tekemisen eri

Laura Pohjonen, Mallit (grafiikka). Pohjonen sanoo, että taidetta on vaikea pukea sanoiksi: "Loppujenlopuksi vanhat työt itsellekin aukeaa vasta myöhemmin monilla uusilla tasoilla. En aina pystykään sanallisesti selittämään niitä."

vaiheissa.

"Kun teen suurimmasta osasta töitä sarjoja, niin se vedostaminen on ihan selkeää työtä. Alkuvaiheessa on ehkä leikkiaspekti enemmän mukana, kun kokeilee ja luonnostelee työtä. Mutta sitten kun työ on valmis, ja kun vedostan sitä, niin se on ihan käsityötä."

Pohjosen aiheet eivät ole mitenkään yllättäviä tai radikaaleja. Teokset täyttyvät puista, metsien eläimistä, lapsista. Aiheet ovat tuttuja, kuluneitakin, voisi joku sanoa. Mutta se ei Pohjosta häitää:

"Ei siitä tulisi oikein mitään, jos rupeaisi kauheasti pohtimaan, että nyt teen jotain uutta, mitä ei ole ennen tehty. Siinä vain turhautuu,

jos sille tielle lähtee. Aina löytyy joku, joka on tehnyt jotain samantapaista. Täytyy vain tehdä selaista, mikä on itselle sillä hetkellä jollain tasolla kiinnostavaa."

Vanhat aiheet eivät kuitenkaan tarkoita, etteikö niitä pitäisi nähdä uusin silmin.

Ihmettely ja hämmästely ovat sanoja, jotka toistuvat Pohjosen puheessa. Elämän ja maailman ihmettely.

Siihen liittyy myös Pohjosen viimevuosien töiden tärkein aihe: lapsi. "Vaikka kuvassa on lapsi, niin sehän on periaatteessa ihminen, mutta lapsen kautta on helppo lähestyä sitä maailman hämmästelyä ja katsomista jostain

uudesta näkökulmasta."

Hämmästely on Pohjoselle sitä, "että jättää kyynisyyden pois ja katsoo raikkaasti ja avoimin silmin". Niin kuin lapsi.

Monissa Pohjosen töissä lapsi leikkiinkin omassa maailmoissaan. Istuu sateenkaaren alla, lammikon äärellä tai puun juurella – jonkin ison äärellä. Töissä näkyy "ihmetteleminen jonkun isoltakin tuntuvan jutun äärellä", Pohjosen summaa.

Lapsiaihe ilmestyi Pohjosen töihin oman lapsen syntymän myötä. "Teen sillä tavalla taidetta-

ni aika avoimesti. Kun lapsi syntyi, niin sen jälkeen lapsi alkoi myös figuurina näkyä töissäni"

"Olen tarkkaillut oman lapseni leikkimistä ja sitä, miten se heittäytyy leikkiin niin täysillä. Olen vähän kateellinen, että kunpa itsekkin pystyisi välillä vaipumaan ihan tuolla tavalla siihen maailmaan ja pitämään sitä totena, si-

"Uteliaisuudesta ja koikeilunhalusta se lähteen."

Italiasta Rajamäelle

// Oltiin häämatkalla Italiassa, ja tultiin takaisin Mellunkylään, jossa oltiin vuokralla Helsingin kaupungilta vanhassa puutalossa. Kaverin piti lämmittää taloa, jos tulisi kovat pakkaset, mutta se oli pari päivää myöhässä. Mitään ei ollut tehtävissä, putket ja vesipumppu oli jäässä. Pari päivää pähkäiltiin, kunnes soitin enoleni. Pappa oli kuollut, ja talo oli Nurmijärven Uusikylässä tyhjillään. Mitä jos muutettaisiin sinne? Sitten muutettiin. Toin vaimon keskellä pimeintä talvea. Mietin kyllä, että tykkääköhän se tulla", Menna kuvaa paluumuuttoaan Nurmijärvelle.

"Kyllä se oli jotenkin pieni

kulttuurishokki pilkkopimeässä tulla", Laura Pohjonen muistelee.

"Ei sitä ajateltu, että muutetaan lopullisesti Nurmijärvelle. Sitten vain jäätin tänne", sanoo Menna.

"Yksi pykälä hössöttämisestä on jotenkin pois, vähän jotenkin henkisesti rentoutuu eri lailla", Menna kuvaa suhdettaan Nurmijärvellä asumiseen.

Mutta voisi Rajamäki Mennasta toisenlaiseltakin näyttää.

"Tästä menee junarata läpi, mutta tästä ei voi mennä junalla, mikä on aivan älyvappaa järjestelmä. Kun Vantaankoskelta jatkaisi junarataa tänne, niin tämähän olisi mukava solmukohda", hän miettii.

"Täällä on mahtavat, vanhat Alkon rakennukset, romanttista vanhaa tiiltä, sellaista engelsmannitiiltä. Siinä on kohtalaisessa kunnossa oleva puisto. Miten mahtavat ravintolat ja systeemit siihen saisikaan! Siellä voisi olla Nurmijärven teatteri, elokuvateatteri, bändejä soittamassa, ravintoloita ja galleria. Ja kesällä siitä pääsisi junalla Hankoon ja illalla takaisin terassille", Menna visio. "Se olisi ihan kreisi ajatus."

Mitään ei tapahdu ilman innostuneita ihmisiä.

"Ajateltiin, ettei tänne ikänä tule mitään uutta, että täällä on vain raivaajapatsas ja seitsemän veljestä -tolppia ja Aleksis Kiven patsas, eikä mikään tule

muuttumaan koskaan. Että ne on tilattu joskus viiskytviis, eikä sen jälkeen enää mitään. Mutta ei se ihan niinkään mene. Jotain tapahtuu, ja nimenomaan ruohonjuuritasolla, on junioria paljon kuvataidekoulussa."

Myös syyskuussa järjestettävä Taidekieppi on hyvä esimerkki ruohonjuuritason muutoksesta. "On poreilua", Menna tiivistää. Aina ei ole ollut näin.

"Nurmijärvellä on paljon hyviä tyyppejä – mutta kaikki on pikkasen ehkä passiivisia oman pitäjän suhteen. On olo, että ei tänne kannata mitään tehdä, koska museot on ulottuvilla Helsingissä."

Hanna Kuusela

Trumpetisti Esko Savioja kohtaa oopperatalon eleganssin.

”Se on tavallaan sellainen oma terapiakoppikin. Saa kyseenalaistaa ja moukaroida arkojakin aiheita.”

tä leikin maailmaa. Joskus harvoin pystyy.”

Keskittymistä Pohjonen harjoittelee aina toisinaan myös työhuoneellaan.

”Usein huomaan, että hakeudun sellaisten töiden pariin, missä teen jotain todella tylsää ja yksitoikkoista, toistuvaa juttua. Esimerkiksi liimaan muttereita, missä ei sinällään ole kauheasti mitään älyllistä haastetta, vaan missä joku toiminto toistuu. Ehkä kaipaam niiden kautta tiettyä keskittymistä tai meditatiivista tilaa. Aina aika ajoin jostain syystä rupean tekemään sellaisia töitä.”

Kysymykseen siitä, epäileekö graafikko koskaan omaa taiteilijuuttaan tai valintaansa ryhtyä taiteilijaksi, Pohjosella on selvä vastaus.

”Tietysti! Aina välillä ajattelen, että ei tässä ole mitään järkeä, mutta toistaiseksi tunne on aina mennyt ohi. Joskus käy niin, että pohdin työn merkitystä: onko

tällä mitään merkitystä, onko tällä mullekaan mitään merkitystä, saati sitten yleisempää merkitystä. Mutta jotenkin onnistun aina sen jossain määrin ainakin perustelevaan.”

Epäilyksiltä ei Mennakaan ole välttynyt. ”Se ailahtelee: välillä on oikein hyvä fiilinki omasta tekemisestään, ja välillä vanhoista töistään ajattelee, että onhan sitä jotakin tullut tehtyä, että tuohan on ihan hyvä osuma. Mutta usein on myös sellainen olo, että toihan oli aivan kesken, miten olen voinut viedä sen näyttelyyn. Missäköhän se nyt on? Voiskohan sen vielä lyödä palasiksi, ettei kukaan näe?”, Menna sanoo.

”Ei ole mitenkään sellaista oloa, että ihanan ehjää kuppisarjaa jää jälkeeni.”

Sitten on tietysti arkisempia syitä epäillä omia valintojaan. Kuten esimerkiksi kysymys toimeen-

tulosta, kun pitää näyttelyjä, joista ei myydä yhtäkään työtä. Tai kun Rajamäellä työtilojen vuokrahinnat ovat Helsingin tasolla, eikä kunta tule vastaan. Pohjonen on nyt saanut ensimmäisen kerran kunnalta työskentelyapurahaa, mutta suurempi apu olisi työtiloista.

”Täällä pyydetään hirveitä neliöhintoja työtiloista, tai sitten on niin isoja halleja, joita ei saa tai haluta pilkkoa”, Pohjonen ja Menna sanovat yhdestä suusta.

”Monissa kunnissa on esimerkiksi niin, että kunta tukee taiteilijoiden työtiloja. Taiteilijat saa kunnan tiloja edullisemmalla hinnalla kuin muut, mutta täällä on kaikille sama neliöhintavuokra”, Pohjonen kertoo.

Molemmat elävät paitsi teostensa myyntituloilla myös opettamalla. Nurmijärven kuvataidekoulu on yksi Mennan ylpeydenaiheista. Menna eli lapsuutensa Nurmijärvellä, ja muis-

taa vielä, millaista ennen oli.

”Kun minä olin nuori, ei täällä ollut kuvataidekoulua. Nyt on. Olen siitä ylpeä, että voin viedä juttua eteenpäin junioreille. Olemme olleet 10 vuotta mukana kuvataidekoulussa, kolmessa paikassa, Klaukkalassa, Nurmijärvellä ja Rajamäellä.”

Molemmat sanovat, että taidetta on mahdoton tehdä laskelmoiden: teoksia tehdessään ei pysty ennakoimaan, mikä taiteen ostaja voisi kiinnostaa. Siksi sitä on tehtävä niin, että voi itse olla tyytyväinen. Enemmän tai vähemmän.

Hanna Kuusela

Laura Pohjosen teoksia voi nähdä Klaukkalan kirkossa, Nurmijärven terveyskeskuksen aulassa ja 30.8–30.9 Ketolan Strutsitilalla. Strutsitilan näyttelyn toinen taiteilija on Taru Tomperi.